

**Настанови щодо управління
ризиками під час
післяврожайної обробки,
зберігання та транспортування
органічної продукції**

АВТОРИ:

Ксенія Гулієва

ТОВ «КьюС», Україна

Торальф Ріхтер

Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL), Швейцарія

FiBL

Цю публікацію було ініційовано і створено в рамках швейцарського проекту «Консолідація місцевих органів сертифікації в Східній Європі», що фінансується Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань (SECO), Швейцарія.

Фото: ТОВ «КьюС», ТОВ «Органік Стандарт», ТОВ «Старий Порицьк», ПП «Агроєкологія», ПП «Галекс-Агро».

ВИСЛОВЛЮЄМО ВДЯЧНІСТЬ:

Владиславу Ковтуну, імпортер органічної продукції Kolo Agrarhandel GmbH (Німеччина); Сергію Галашевському, орган сертифікації «Органік Стандарт» (Україна); Ульріке Здралек, орган сертифікації bio.inspecta AG (Швейцарія); Глібу Лук'яненко, виробник органічної продукції ПП «Агроєкологія» (Україна); Марії Махновець, консультант із питань торгівлі органічною продукцією (Україна), які поділилися своїми найкращими знаннями, досвідом та увагою, що допомогли авторам у створенні цієї публікації.

Редактор: Верена Бетлогг.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Фінансова

підтримка:

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO

© Всі права належать ТОВ «КьюС» та Дослідному інституту органічного сільського господарства (FiBL).
Повне чи часткове відтворення чи передача цієї публікації в будь-якій формі чи будь-якими засобами, в тому числі електронними, механічними, шляхом фотокопіювання чи запису чи у будь-який інший спосіб можливе лише за попередньої згоди авторів.
м. Київ, лютий 2018 року

ДЛЯ КОГО ПРИЗНАЧЕНІ ЦІ НАСТАНОВИ?

ДЛЯ ЕКСПОРТЕРА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ці настанови мають на меті допомогти органічним операторам, що займаються виробництвом та експортом органічної продукції, ідентифікувати та краще управляти факторами ризику, які можуть виникнути під час зберігання, транспортування та післяврожайної обробки органічної сільськогосподарської продукції.

ДЛЯ ОРГАНІЧНОГО ІМПОРТЕРА

Ці настанови також допомагають імпортеру органічної продукції зрозуміти та заздалегідь оцінити ризики ланцюга постачання органічної продукції, з яким він планує працювати.

 ОРГАНІЧНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ПРОДУКЦІЯ (ПРОДУКТИ) – в цьому контексті стосується лише органічних орних культур (зернових, зернобобових та олійних культур), в тому числі продукції їх переробки.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ЧАСТИНА I. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ОРГАНІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ	10
Що відрізняє органічну продукцію?	11
Як управляти особливими ризиками, пов'язаними з органічною сільськогосподарською продукцією?	13
Чому важливо ідентифікувати ризики та управляти ними?	14
ЧАСТИНА II. ЛАНЦЮГИ ПОСТАЧАННЯ	15
Які невід'ємні компоненти ланцюга постачання органічної продукції?	16
Що робить ланцюг постачання органічної продукції унікальним?	17
Який найбезпечніший ланцюг постачання органічної продукції?	18
ЧАСТИНА III. ОЦІНКА РИЗИКІВ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ОРГАНІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ	23
Які точки ризику в ланцюгу постачання органічної продукції?	24
ЧАСТИНА III.1 ТРАНСПОРТУВАННЯ НА МІСЦІ (ВІД ПОЛЯ ДО СКЛАДУ)	26
Які основні ризики забруднення органічної продукції під час транспортування?	27
Як я можу мінімізувати ризики під час транспортування органічної продукції?	28
Критерії оцінювання ризиків, що виникають під час транспортування органічної продукції	29
ЧАСТИНА III. 2 ПРОМІЖНЕ ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	30
Приклади проміжного зберігання продукції	30
В яких ситуаціях може відбутися забруднення продукції під час проміжного зберігання?	30

Як мінімізувати ризики, якщо я планую проміжне зберігання органічної продукції?	31
Критерії оцінювання ризиків, що виникають під час проміжного зберігання органічної продукції	32
ЧАСТИНА III. 3 ПОСТІЙНЕ ЗБЕРІГАННЯ ПРОДУКЦІЇ	33
В яких ситуаціях може відбутися забруднення продукції під час постійного зберігання?	33
Як мінімізувати ризики під час зберігання органічної продукції?	34
Критерії оцінювання ризиків, що виникають під час постійного зберігання органічної продукції	35
ЧАСТИНА III. 4 ОБЛАДНАННЯ	36
В яких ситуаціях може відбутися забруднення продукції через контакт із обладнанням?	36
Як мінімізувати ризики, пов'язані із забрудненням продукції через контакт з обладнанням?	37
Критерії оцінювання ризиків, що виникають внаслідок контакту продукції з обладнанням	37
ЧАСТИНА III. 5 ТЕРМІНАЛИ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ВОДНИМИ ШЛЯХАМИ	38
В яких ситуаціях може відбутися забруднення продукції на терміналі?	38
Як мінімізувати ризики, пов'язані з перевантаженням продукції на терміналах?	39
Критерії оцінювання ризиків, що виникають під час зберігання органічної продукції на терміналах	40
ЧАСТИНА IV. ПЕРСОНАЛ – НАВЧАННЯ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ	41
ЧАСТИНА V. РОЛЬ ІМПОРТЕРА	46
Правило перевірки ланцюга постачання органічної продукції: 10 головних питань, які повинні ставити всі імпортери	47
ДОДАТОК 1. ОПИС СТАНДАРТІВ	48

ВСТУП

Органічний ринок у світі швидко зростає. Попит, що стабільно росте, заохочує виробників та інших гравців ринку ініціювати чи поглиблювати діяльність в галузі виробництва органічної сировини та органічних харчових продуктів.

Тим часом ланцюги постачання органічної продукції стають довшими, більш складними та розгалуженими. Україна, наділена великими площами земель сільськогосподарського призначення, а також чудовими природними умовами, має гарний потенціал стати однією із провідних країн-постачальниць органічної продукції у світі. Забезпечення відсутності в продукції з України залишків заборонених речовин є відповідальністю і викликом для всіх органічних операторів у ланцюгу постачання органічної продукції.

За даними сертифікаційних органів, які працюють в Україні, в 2016 році забруднення продукції під час зберігання та транспортування стало найрозповсюдженішою причиною порушень, виявлених в органічній продукції в Україні, імпортованої до ЄС (див. Рис. 1).

Рис. 1: Ймовірні основні причини порушень під час імпорту органічної продукції з України, які повідомлялися в Інформаційній системі органічного сільського господарства ЄС (OFIS) в 2016 році.

ПРАКТИЧНИЙ ПРИКЛАД 1

ПРИЧИНА ЗАБРУДНЕННЯ: органічна продукція була забруднена під час зберігання на згрупованих складах.

ДЖЕРЕЛО ЗАБРУДНЕННЯ: неорганічна продукція, що зберігалася поруч.

СИТУАЦІЯ: органічна продукція зберігалася на орендованому відокремленому складі. Поруч були інші склади, на яких зберігалася неорганічна продукція інших компаній. В процесі зберігання двері складу, на якому зберігалась органічна продукція, були залишені відчиненими. На сусідніх складах відбувалася чистка і через відчинені двері на склад органічної продукції потрапив пил з залишками заборонених речовин від засобів чистки.

ПРАКТИЧНИЙ ПРИКЛАД 2

ПРИЧИНА ЗАБРУДНЕННЯ: використання старих складів.

ДЖЕРЕЛО ЗАБРУДНЕННЯ: ймовірне джерело забруднення – складський пил.

СИТУАЦІЯ: органічна компанія не мала власної інфраструктури. Вона вперше зібрала урожай органічних культур і орендувала склад для їх зберігання. Історія складу була невідома. Перед прийомом органічної продукції провели суху чистку складу та побілили його. Через нестачу коштів не проводився аналіз зразків пилу та не застосовувалася фумігація. Сертифікаційний орган відібрав зразки пилу зі складу, в якому були знайдені залишки активних інсектицидів. Як наслідок – у продукції було знайдено Актеллік (інсектицид).

ПРАКТИЧНИЙ ПРИКЛАД 3

ПРИЧИНА ЗАБРУДНЕННЯ: низький рівень знань персоналу.

ДЖЕРЕЛО ЗАБРУДНЕННЯ: змішування традиційної і органічної продукції.

СИТУАЦІЯ: ця органічна компанія є членом агрохолдингу. Компанія не має власних складів, але планує зберігати свою продукцію на складах, що використовуються для зберігання неорганічної продукції, вирощеної агрохолдингом. Склад було підготовлено для зберігання органічної продукції. Потім у агрохолдингу сталася надзвичайна ситуація і персонал не було належним чином проінформовано. Як наслідок – неорганічну продукцію було відвантажено на склад, де зберігалась органічна продукція, і відбулося змішування. В результаті, органічна продукція втратила свій статус.

Використовуючи цю інформацію як відправну точку, в цій публікації представлена практична інформація та поради щодо уникнення забруднення продукції. Під час підготовки цієї публікації була зібрана актуальна інформація та практичний досвід різних експертів з органічного виробництва (експортерів, представників сертифікаційних органів, місцевих та міжнародних консультантів). Ці настанови дають можливість експортерам і імпортерам органічної продукції краще зрозуміти основні ризики, пов'язані з процесами післяврожайної обробки органічної продукції. Також в цій публікації містяться рекомендації щодо оцінки ризиків та того, як забезпечити ланцюги постачання органічної продукції шляхом запровадження ефективної системи управління ризиками в органічному виробництві як частини загальної системи управління якістю.

В ЦИХ НАСТАНОВАХ ПРЕДСТАВЛЕНО:

Знання про **виклики**, пов'язані з попередженням забруднення органічної продукції залишками заборонених речовин від збирання врожаю до кінцевого переробника.

Огляд типових **факторів ризику**, які можуть вплинути на **органічну якість і статус** органічної продукції.

Рекомендації щодо запровадження ефективної системи управління ризиками протягом усього ланцюга постачання органічної продукції.

**ЧАСТИНА І.
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
В ОРГАНІЧНОМУ
ВИРОБНИЦТВІ**

ЩО ВІДРІЗНЯЄ ОРГАНІЧНУ ПРОДУКЦІЮ?

Органічна продукція багато в чому відрізняється від іншої сільськогосподарської продукції. Споживачам органічної продукції гарантується, що вони купують продукцію, що не лише вироблена у спосіб, що захищає навколишнє середовище і підтримує родючість ґрунту, а й корисна, оскільки не містить залишків хімічних речовин. Щоб забезпечити таку гарантію, існують спеціальні вимоги щодо органічного виробництва та обігу органічної продукції, визначені в так званих органічних стандартах. Таким чином діяльність, пов'язана з органічною продукцією, вимагає особливої уваги, щоб уникнути забруднення через внутрішні та зовнішні фактори вздовж ланцюга постачання під час процедур півляврожайної обробки, що може вплинути на статус органічної продукції. З одного боку, система органічного виробництва досить добре регулюється і суворо контролюється. Проте, з іншого боку, стандарти містять мало детальної інформації і мало рекомендацій, які могла б використати компанія, що займається органічним виробництвом, як інструмент для розробки та впровадження ефективної системи управління ризиками в органічному виробництві.

ВИЗНАЧЕННЯ:

ОРГАНІЧНІ СТАНДАРТИ – це законодавчі акти, які містять спеціальні та обов'язкові вимоги, які потрібно виконати, щоб продавати продукцію як органічну. Органічні стандарти відрізняються за статусом (міжнародні, національні, приватні) та відповідним ринком. В цій публікації під органічними стандартами слід розуміти лише три такі стандарти: Регламент щодо органічного виробництва ЄС, Національна органічна програма Департаменту сільського господарства США (USDA NOP) та Приватні стандарти Біо Свісс (Bio Suisse), Швейцарія.

4 ПРОСТІ КРОКИ ДЛЯ РОЗРОБКИ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ОРГАНІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Більш детальна інформація щодо застосованих органічних стандартів наведена в Додатку 1 до цих Настанов.

ЯК УПРАВЛЯТИ ОСОБЛИВИМИ РИЗИКАМИ, ПОВ'ЯЗАНИМИ З ОРГАНІЧНОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ?

Органічні оператори та трейдери часто працюють в середовищах, оточених хімікатами, які можуть легко забруднити органічну продукцію, вирощену без застосування будь-яких синтетичних речовин. Щоб мінімізувати ризик забруднення забороненими речовинами, кожна компанія в ланцюгу постачання повинна брати на себе частину відповідальності за попередження забруднення продукції та збереження органічної якості. Отже, важливо, щоб кожен оператор в ланцюгу постачання мав достатні знання та розуміння потенційних факторів ризику у своїй ланці ланцюга постачання (наприклад, під час зберігання, транспортування чи післявиробничої обробки органічної продукції). Тому завдання всіх органічних операторів не лише знати про ризики, а й контролювати і попереджати їх.

ВИЗНАЧЕННЯ:

РИЗИК – це загроза того, що партія органічної продукції може бути пошкоджена чи забруднена на будь-якому етапі ланцюга постачання, наприклад під час зберігання, транспортування чи обробки органічної продукції.

ОЦІНКА РИЗИКІВ – ретельне вивчення факторів протягом усього ланцюга постачання, які можуть привести до забруднення органічної продукції таким чином, що вона втратить органічний статус. На основі оцінки ризиків оператор може зробити висновок, чи було вжито достатніх заходів для попередження забруднення.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ОРГАНІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ – це систематичний, покроковий підхід до проведення оцінки ризиків, що дає можливість оператору проаналізувати та оцінити ймовірні категорії ризику і убезпечити ланцюг постачання органічної продукції від потенційних ризиків та непередбачуваних наслідків.

СИСТЕМАТИЧНІ ЗАПИСИ – всі операції та процеси, визначені в системі управління ризиками в органічному виробництві, потрібно записувати у внутрішній документації, а персонал повинен пройти навчання щодо ведення таких записів.

ЧОМУ ВАЖЛИВО ІДЕНТИФІКУВАТИ РИЗИКИ І УПРАВЛЯТИ НИМИ?

ПРАВОВІ ПРИЧИНИ

Відповідно до органічного законодавства, слід проводити оцінку ризиків і запровадити систему управління якістю. Система управління ризиками в органічному виробництві є частиною системи управління якістю. Наявність та впровадження систем управління якістю підлягає інспекції з боку сертифікаційних органів та органів влади.

ФІНАНСОВІ ТА РЕПУТАЦІЙНІ ПРИЧИНИ

Практики підтверджують, що ефективне управління ризиками в органічному виробництві допомагає зменшити непередбачувані фінансові втрати. Кожне органічне підприємство в ланцюгу постачання органічної продукції підлягає інспекції і несе частину відповідальності, коли ненавмисна недбалість призводить до руйнування всього ланцюга постачання. Це може зашкодити репутації компанії чи всього органічного сектору.

МОРАЛЬНІ ТА ЕТИЧНІ ПРИЧИНИ

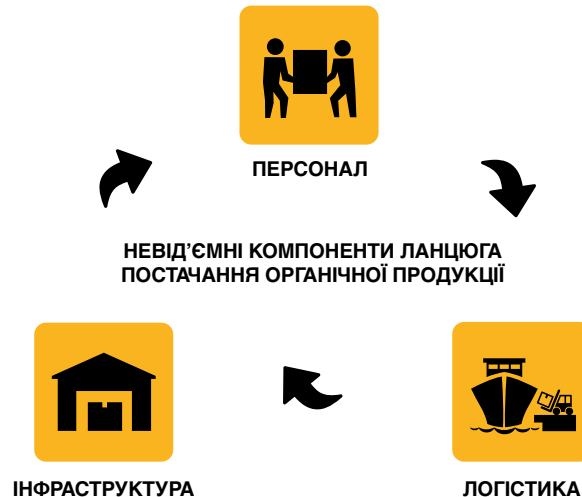
За допомогою діючої системи управління ризиками в органічному виробництві органічний оператор посилає позитивний сигнал іншим учасникам ланцюга постачання органічної продукції, допомагаючи їм усвідомити можливі ризики та даючи їм шанс взяти на себе відповідальність та вжити заходів.

ЧАСТИНА II. ЛАНЦЮГИ ПОСТАЧАННЯ

ЯКІ НЕВІД'ЄМНІ КОМПОНЕНТИ ЛАНЦЮГА ПОСТАЧАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ?

Кожен ланцюг постачання, незалежно від його складності, включає основні компоненти, такі як інфраструктура, логістика і персонал, що відіграють дуже важливу роль у забезпеченні та контролі органічної якості та здійсненні управління ризиками.

ЩО РОБИТЬ ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УНІКАЛЬНИМ?

Ланцюги постачання органічної продукції можуть бути досить неоднорідними. Зважаючи на можливі фактори ризику, керівники повинні обрати найбезпечніший та найбільш прийнятний ланцюг постачання. Уявімо фермера, який має 1000 т органічної пшениці на продаж. Такий об'єм пшениці був би цікавим для посередника, який продаватиме її в контейнерах і транспортуватиме судном. Найкращим варіантом забезпечення органічної якості продукції та збереження репутації для фермера був би продаж всього врожаю кінцевому переробнику з транспортуванням автомобільним транспортом. Таким чином фермер обезпечує свою продукцію і мінімізує ризик непередбачуваного забруднення.

**ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ З
НИЗЬКИМ РІВНЕМ РИЗИКУ**

Ланцюги постачання можуть відрізнятися за:

ЯКИЙ НАЙБЕЗПЕЧНІШИЙ ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ?

ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ
З НИЗЬКИМ РИЗИКОМ

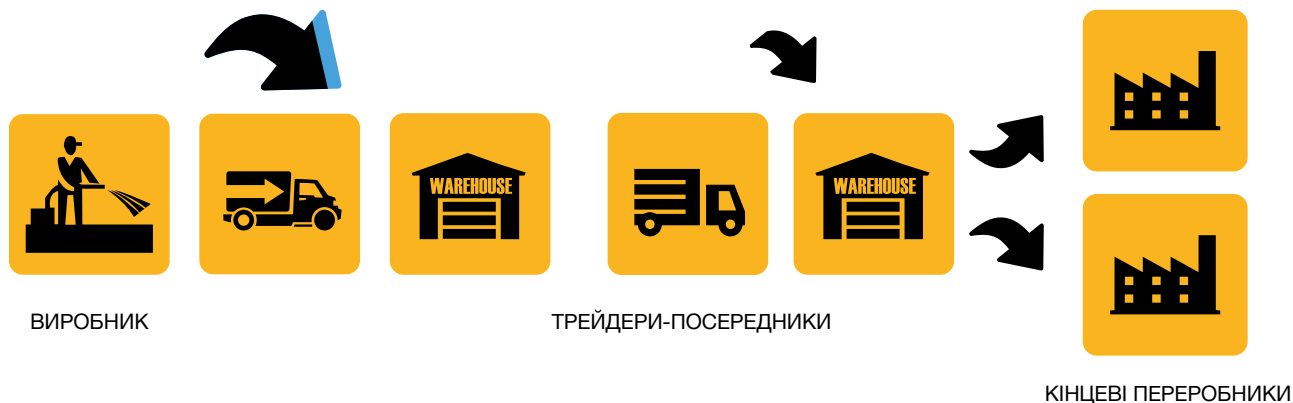
■ **ПРЯМИЙ ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ** є ідеальним сценарієм, за яким продукція упаковується в біг-беги і пломбується безпосередньо на підприємстві виробника. Ці біг-беги завантажують на вантажівки чи в контейнери і доставляють на пряму кінцевому переробнику в цій країні чи закордон. Такий тип поставки вважається найбезпечнішим, оскільки передбачає невелику кількість посередників та дій, а ризик забруднення забороненими речовинами дуже низький. Малі і середні виробники органічної продукції в Україні зазвичай використовують прямі ланцюги постачання.

Рис. 2: Прямий ланцюг постачання

ПРИМІТКА: органічні стандарти не забороняють транспортувати продукцію у вантажівках насипом, але ця практика не є звичною і не рекомендується.

НЕПРЯМИЙ ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ вважається ланцюгом із середнім рівнем ризику. В цьому випадку продукцію запаковують і пломбують не на підприємстві виробника, а на потужностях трейдера чи логістичної компанії. При непрямому ланцюзі постачання продукція може доставлятися в біг-бегах вантажівками чи в контейнерах за допомогою різних транспортних засобів. Таким чином шлях продукції від виробника до кінцевого покупця стає довшим, оскільки в процесі транспортування більше етапів. У такому ланцюгу може брати участь кілька посередників, місцевих або іноземних. У таких випадках ризик забруднення вищий, оскільки до процесу залучені інші оператори, вони часто використовують свої транспортні засоби чи судна для перевезення продукції і мають власні склади і системи управління якістю органічної продукції.

**ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ ІЗ
СЕРЕДНІМ РІВНЕМ РИЗИКУ**

Рис. 3: Непрямий ланцюг постачання

ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ ІЗ ТРАНСПОРТУВАННЯМ ВЕЛИКИХ ОБ'ЄМІВ ПРОДУКЦІЇ НАСИПОМ ВОДНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

вважається найбільш ризикованими для органічної продукції, що експортується з України. В цьому випадку ризик збільшується, оскільки продукцію перевантажують насипом в портових терміналах, які також використовуються для неорганічної продукції. Крім того, в таких ланцюгах постачання беруть участь кілька трейдерів-посередників.

**ЛАНЦЮГ ПОСТАЧАННЯ
З ВИСОКИМ РІВНЕМ
РИЗИКУ**

Рис. 4: Непрямий ланцюг постачання

ТАБЛИЦЯ 1: ОГЛЯД ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ

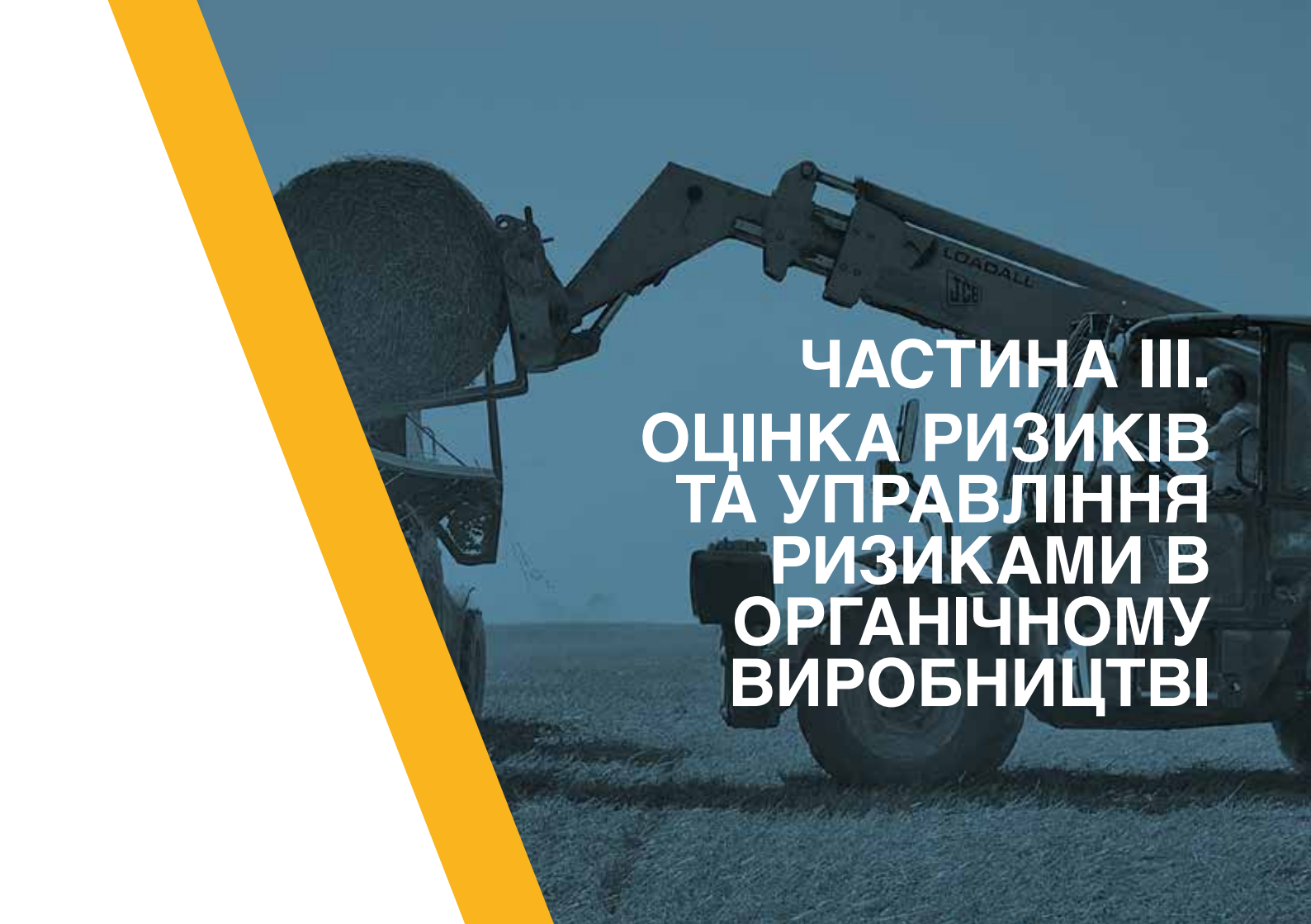
У цій таблиці наведені не всі джерела забруднення, а лише найбільш типові.
Кожен існуючий ланцюг постачання слід оцінювати окремо.

Тип ланцюга постачання	Основний спосіб перевезення	Пакування	Посередники/ проміжні етапи між виробником і покупцем (складність)	Ризик забруднення	Потенційні джерела забруднення	Розмір поставки /партії
Прямий	Вантажівка	Біг-бег	Немає	Низький	Пошкодження біг-бегів під час транспортування	Мала і середня
Непрямий	Вантажівка	Біг-бег	Покупці-посередники і склади	Середній	- Забрудненні проміжні склади. - Обладнання, що використовується підрядниками - Некваліфікований/непідготовлений персонал щодо норм органічного виробництва	Середня і велика
Непрямий	Судно/баржа	Насипом	Тимчасове зберігання на терміналах в Україні і за кордоном	Високий	- Обладнання, що використовується компанією під час завантаження в вантажівки для доставки на склад логістичної компанії - Чистота вантажівок для доставки насипом - Зберігання на терміналі, обладнання, що використовується для завантаження на терміналі, - Неналежно очищені баржі для перевантаження - Неналежно очищені трюми судна - Некваліфікований/непідготовлений персонал на терміналах та суднах	Середня і велика

Тип ланцюга постачання	Основний спосіб перевезення	Пакування	Посередники/ проміжні етапи між виробником і покупцем (складність)	Ризик забруднення	Потенційні джерела забруднення	Розмір поставки / партії
Непрямий	Судно/ баржа	Насипом	Тимчасове зберігання на терміналах в Україні і за кордоном	Високий	- Обладнання, що використовується компанією під час завантаження в вантажівки для доставки на склад логістичної компанії - Чистота вантажівок для доставки насипом - Зберігання на терміналі, обладнання, що використовується для завантаження на терміналі, - Неналежно очищені баржі для перевантаження - Неналежно очищені трюми судна - Некваліфікований/непідготовлений персонал на терміналах та суднах	Дуже велика

У цій публікації не зазначається продукція, що транспортується залізницею, оскільки немає достатнього досвіду перевезення органічної продукції таким видом транспорту. В контексті цієї публікації розміри партій характеризуються наступним чином: малі партії – 20-500 т, середні – 500-1000 т, великі – понад 1000 т.

У цій таблиці наведені не всі джерела забруднення, а лише найбільш типові.

**ЧАСТИНА III.
ОЦІНКА РИЗИКІВ
ТА УПРАВЛІННЯ
РИЗИКАМИ В
ОРГАНІЧНОМУ
ВИРОБНИЦТВІ**

ЯКІ ТОЧКИ РИЗИКУ В ЛАНЦЮГУ ПОСТАЧАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ Є НАЙРИЗИКОВАНІШИМИ?

На основі досвіду визначені п'ять етапів післяврожайної обробки, які становлять найбільший ризик забруднення органічної продукції забороненими речовинами:

1. ТРАНСПОРТУВАННЯ
(ОСОБЛИВО ПРОМІЖНЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ НАСИПОМ НА МІСЦІ)

2. ЗБЕРІГАННЯ

3. ОБЛАДНАННЯ

**4. ТЕРМІНАЛИ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ
ВОДНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ**

5. НЕКВАЛІФІКОВАНИЙ ПЕРСОНАЛ

Кожна органічна компанія повинна аналізувати і визначати ризики, на які вона може наражатися, та спробувати знайти способи їх уникнення чи зниження. Запровадження системи управління ризиками в органічному виробництві не гарантує повного уникнення ризиків, але дозволить їх ідентифікувати, визначити їх ступінь та контролювати.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ОРГАНІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ СКЛАДАЄТЬСЯ З БАГАТЬОХ ЗАХОДІВ, ЯКІ МОЖНА ПРОДЕМОНСТРУВАТИ У ВИГЛЯДІ ТАКИХ ЕТАПІВ:

- ❗ Усвідомлення, визначення причин ризику та ступеню впливу ризику.
- ❗ Аналіз та оцінювання ризику: мінімізація та обмеження ризиків за допомогою відповідних методів управління ризиками.
- ❗ Постійний контроль ризиків за допомогою механізму зворотного зв'язку.

III.1 МІСЦЕВЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ (ВІД ПОЛЯ ДО СКЛАДУ)

Після збору врожай органічних культур потрібно транспортувати на склад. Тому компанії потрібно знайти відповідні логістичні рішення, щоб транспортувати продукцію з точки А в точку Б. Відповідно до органічних стандартів, логістичні компанії не підлягають обов'язковому інспектуванню в процесі сертифікації. Проте надзвичайно важливо, щоб транспортні засоби, навіть залучених логістичних компаній, були заздалегідь належно очищені і відповідали всім вимогам транспортування органічної продукції. Таке ретельне очищення є обов'язковим, особливо коли транспортний засіб також використовується для транспортування інших вантажів. Практичний досвід показує, що перевезення з поля на проміжний чи постійний склад зазвичай здійснюється орендованими транспортними засобами. Таким чином продукція транспортується насипом. Такі умови можуть викликати ризик перехресного забруднення органічної продукції внаслідок неналежних умов, спричинених недостатньою очисткою транспортного засобу. Не існує встановленої процедури «належної очистки». Кожна органічна компанія повинна розробити власну процедуру очистки на основі оцінки умов, з якими вона зазвичай стикається. Кожна процедура очистки має також супроводжуватися відповідними процедурами моніторингу та контролю.

Відповідно до органічних стандартів, логістичні компанії не підлягають обов'язковій сертифікації.

ЯКІ ОСНОВНІ РИЗИКИ ЗАБРУДНЕННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІД ЧАС ТРАНСПОРТУВАННЯ?

Використання власних транспортних засобів та інфраструктури компанії, що використовуються для органічної продукції, а також для неорганічної продукції.

Коли субпідрядна логістична компанія, а також історія її попередніх перевезень та руху товарів, не відомі.

Транспортування продукції насипом.

Коли під час процесу завантаження використовується обладнання, яке раніше використовувалося для традиційної продукції.

Використання пакувальних матеріалів багаторазового використання.

Пошкодження тари під час транспортування.

ЯК Я МОЖУ МІНІМІЗУВАТИ РИЗИКИ ПІД ЧАС ТРАНСПОРТУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ?

Щоб мінімізувати ризики під час перевезення органічної продукції, слід включити наступні процедури до системи управління ризиками в органічному виробництві і описати їх:

- Планування доступності власних транспортних засобів компанії лише для перевезення органічної продукції.
- План залучення додаткових безпечних транспортних засобів на випадок надзвичайної ситуації, коли неможливо використати основні транспортні засоби.
- Зрозумілі критерії підготовки та затвердження транспортного засобу (вантажівка, залізничний вагон тощо) для транспортування органічної продукції. Може застосовуватися як для власного транспорту компанії, так і для орендованого.
- Процедура моніторингу та контролю умов та маршруту перевезення органічної продукції (наприклад, за допомогою GPS-трекерів).
- Навчання всіх працівників, залучених до транспортних операцій, ретельний контроль діяльності таких співробітників.
- Внутрішня процедура інформування та реєстрації для документування всіх ситуацій, в яких виникають проблеми щодо відповідності процедур, запроваджених компанією.
- Процедура аналізу таких проблем та впровадження заходів для уникнення їх у майбутньому.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ТРАНСПОРТУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ:

- Чи використовуються транспортні засоби лише для органічної продукції.
- Чи відомі три останні вантажі, що перевозилися цим транспортним засобом.
- Чи проведено належну очистку транспортного засобу відповідно до встановленої процедури.
- Чи проводилася очистка під ретельним наглядом і належним чином.
- Чи здійснювалася процедура очистки під контролем.
- Чи органічна продукція упакована в надійну упаковку.
- Чи персонал, залучений до процедур транспортування та завантаження, пройшов належне навчання щодо вимог органічного виробництва.

III.2 ПРОМІЖНЕ ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

ПРОМІЖНЕ ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Проміжне зберігання органічної продукції є найрозповсюдженішою, але найменш контрольованою ланкою українських ланцюгів постачання органічної продукції. Той факт, що продукція зберігається на складах субпідрядної компанії, підвищує ризик перехресного забруднення, оскільки фермер зазвичай не може контролювати умови на таких складах.

ПРИКЛАДИ ПРОМІЖНОГО ЗБЕРІГАННЯ ПРОДУКЦІЇ

- відкритий зерновий елеватор, що належить самій компанії
- тимчасово орендований склад, що належить іншій компанії
- будь-яке інше приміщення, де тимчасово може зберігатися органічна продукція

В ЯКИХ СИТУАЦІЯХ МОЖЕ ВІДБУТИСЯ ЗАБРУДНЕННЯ ПРОДУКЦІЇ ПІД ЧАС ПРОМІЖНОГО ЗБЕРІГАННЯ?

Коли неорганічна продукція іншого власника знаходиться поруч.

Коли склад використовується одночасно для зберігання органічної і традиційної продукції, які зазвичай належать різним операторам.

Коли невідома історія складу.

Коли обладнання використовується також і для традиційної продукції.

Коли персонал підрядної компанії недостатньо кваліфікований щодо вимог органічного виробництва чи недостатньо мотивований для суворого дотримання процедури.

ЯК МІНІМІЗУВАТИ РИЗИКИ, ЯКЩО Я ПЛАНУЮ ПРОМІЖНЕ ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ?

Щоб мінімізувати ризики під час проміжного зберігання органічної продукції, слід включити наступні процедури до системи управління ризиками в органічному виробництві і описати їх:

- Завчасне планування відповідних місць для зберігання, враховуючи об'єм продукції для зберігання.
- Визначення критеріїв для вибору орендованих складів та визначення вимог до цих складів.
- Ведення точних записів всіх пересувань продукції.
- Запровадження процедур контролю умов зберігання на складі, а також способів оцінки ризику, спричиненого такими умовами, з точки зору можливого забруднення ззовні.
- Навчання співробітників, залучених до всіх процесів проміжного зберігання, та моніторинг їхнього розуміння та застосування знань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПІД ЧАС ПРОМІЖНОГО ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ:

- Чи склад сертифіковано відповідно до вимог органічного законодавства.
- Чи склад використовувався для зберігання неорганічної продукції в минулому.
- Чи проводилася фумігація складу незадовго до розміщення в ньому органічної продукції.
- Чи проводилася очистка складу відповідно до процедури, запровадженої компанією.
- Чи контролювалися процедури очистки.
- Чи зберігається поруч традиційна продукція.
- Чи персонал, який працює з органічною продукцією, пройшов належне навчання щодо вимог органічного законодавства.
- Чи склад зберігання органічної продукції має чітку ідентифікацію «ОРГАНІЧНА ПРОДУКЦІЯ».

III.3 ПОСТІЙНЕ ЗБЕРІГАННЯ ПРОДУКЦІЇ

Якість умов зберігання на складах, що використовуються органічним оператором для постійного зберігання продукції, має надзвичайне значення з точки зору збереження якості та чесності органічної продукції. Питання збереження якості органічної продукції під час зберігання залежить від кількох факторів.

В ЯКИХ СИТУАЦІЯХ МОЖЕ ВІДБУТИСЯ ЗАБРУДНЕННЯ ПРОДУКЦІЇ ПІД ЧАС ПОСТІЙНОГО ЗБЕРІГАННЯ?

Коли склад старий та/або його історія не відома.

Коли певне місце в об'єднаному складі використовується для органічної продукції.

Якщо у будь-якому місці в складі нещодавно було проведено фумігацію.

ЯКІ ІСНУЮТЬ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОРИСТАННЯМ СТАРИХ СКЛАДІВ ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ?

- Залишки неорганічної продукції, що зберігалася на складі раніше;
- пил, який вбирив різні небезпечні речовини, іноді протягом багатьох років;
- можливий контакт з будь-якими пакувальними матеріалами чи обладнанням, які раніше використовувалися для неорганічної продукції;
- середовище (будівлі, вулиці тощо), що оточують склад;
- процедури фумігації, що проводилися (чи не проводилися) на складі;
- недостатнє фізичне розділення органічної і традиційної продукції.

ЯКІ НАЙБІЛЬШІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПРОЦЕДУРАМИ ФУМІГАЦІЇ?

Відповідно до правил зберігання органічної продукції, на складі фумігація дозволена лише (!) за відсутності продукції у всьому складі. Період часу, через який продукцію можна повернути на склад після фумігації, повинен бути вдвічі або втричі довшим за період, який зазвичай вимагається. Проте, навіть якщо процедури фумігації були проведені правильно, залишається високий ризик того, що внутрішні поверхні складу поглинули певну частину фумігантів і можуть перенести їх на продукцію, що зберігається на складі потім, забруднюючи її.

ЯК МІНІМІЗУВАТИ РИЗИКИ ПІД ЧАС ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ?

Щоб мінімізувати ризики під час постійного зберігання органічної продукції, слід описати наступні процедури в системі управління ризиками в органічному виробництві:

Встановлення вимог, які необхідно виконати на складі постійного зберігання.

Проведення лабораторних аналізів зразків складського пилу.

Розробка принципів та процедур проведення фумігації відповідно до правил органічного виробництва.

Ведення точного обліку продукції, що зберігається на складі.

Дотримання внутрішніх вимог до умов зберігання, таких як фізичне розділення органічної і традиційної продукції.

Встановлення критеріїв оцінки зовнішніх ризиків, які створюються сусідніми складами, коли продукція зберігається на згрупованих складах.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПОСТІЙНОГО ЗБЕРІГАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ:

- Чи склад сертифікований відповідно до норм органічного виробництва.
- Чи склад використовувався для зберігання традиційної продукції.
- Чи на складі раніше не проводилася фумігація.
- Чи коли-небудь проводився відбір зразків пилу.
- Чи здійснено очистку складу відповідно до процедури, запровадженої компанією.
- Чи очистка проводилася під контролем.
- Чи поряд НЕМАЄ складу, де зберігається неорганічна продукція.
- Чи персонал, який працює з органічною продукцією, пройшов навчання щодо вимог органічних стандартів.
- Чи склад, де зберігається органічна продукція, має чітку ідентифікацію «ОРГАНІЧНИЙ».

III.4 ОБЛАДНАННЯ

Під час обробки, зберігання та транспортування органічної продукції використовується різноманітне обладнання для сушки, очистки та навантаження органічної продукції.

Згідно з органічними стандартами, не вимагається спеціальна сертифікація обладнання. Проте кожен контакт органічної продукції з обладнанням – це додатковий фактор ризику.

В ЯКИХ СИТУАЦІЯХ МОЖЕ ВІДБУТИСЯ ЗАБРУДНЕННЯ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ КОНТАКТ З ОБЛАДНАННЯМ?

Щоб мінімізувати ризики, пов'язані з обладнанням під час постійного зберігання органічної продукції, слід описати наступні процедури в системі управління ризиками в органічному виробництві:

Чи використовується обладнання одночасно для органічної та неорганічної продукції.

Коли обладнання було неналежно очищено чи недбало підготовлено до подальших операцій і коли воно містить залишки традиційної продукції чи пилу.

Коли частини обладнання (наприклад, «рукава» на пакувальній лінії) неможливо ретельно очистити.

Коли обладнання в неналежному технічному стані, особливо обладнання для сушіння.

ЯК МІНІМІЗУВАТИ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ЗАБРУДНЕННЯМ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ КОНТАКТ З ОБЛАДНАННЯМ?

Щоб мінімізувати ризик забруднення внаслідок контакту з обладнанням, слід описати наступні процедури в системі управління ризиками в органічному виробництві:

- Використання обладнання лише для органічної продукції.
- Запровадження процедури вибору та підготовки обладнання для переробки органічної продукції.
- Проведення навчання персоналу, залученого до всіх процесів з обладнанням, та моніторинг рівня розуміння та застосування отриманих знань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ВНАСЛІДОК КОНТАКТУ ПРОДУКЦІЇ З ОБЛАДНАННЯМ.

- Чи використовується обладнання для зберігання неорганічної продукції.
- Чи проводиться чистка обладнання відповідно до процедури, запровадженої компанією.
- Чи контролювалася процедура очистки.
- Чи НЕМАЄ місць в обладнанні, які важко/неможливо очистити.
- Чи персонал, який працює з органічною продукцією, пройшов навчання щодо вимог органічних стандартів.
- Чи проводилася технічна перевірка обладнання перед початком збору врожаю.

III. 5 ТЕРМІНАЛИ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ВОДНИМИ ШЛЯХАМИ

Ланцюги постачання, в яких наявне перевезення водними видами транспорту, мають особливі ризики. Водні види транспорту використовуються для перевезення великих об'ємів органічної продукції, яка, переважно, перевантажується та зберігається насипом. Термінали, що використовуються для перевантаження органічної продукції, повинні бути сертифіковані відповідно до органічних стандартів. Проте, на практиці через такі термінали проходять великі об'єми продукції і їх діяльність не пов'язана лише з органічним виробництвом. Інтенсивність процесів на терміналах і той факт, що термінали працюють як з органічною, так і з неорганічною продукцією, означає, що ризик забруднення дуже високий.

В ЯКИХ СИТУАЦІЯХ МОЖЕ ВІДБУТИСЯ ЗАБРУДНЕННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ ТЕРМІНАЛИ?

Коли продукція перевантажується і зберігається переважно насипом.

Коли термінали використовуються як для органічної, так і для традиційної продукції.

Коли історія складу на терміналі не відома

Коли оператори мають обмежений вплив на процеси, що проводяться на терміналі для перевантаження продукції.

Коли навантаження і розвантаження органічної і традиційної продукції на терміналі відбувається одночасно.

Коли залучений персонал не пройшов належне навчання щодо роботи з органічною продукцією на терміналі.

ЯК МІНІМІЗУВАТИ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПЕРЕВАНТАЖЕННЯМ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ ТЕРМІНАЛИ?

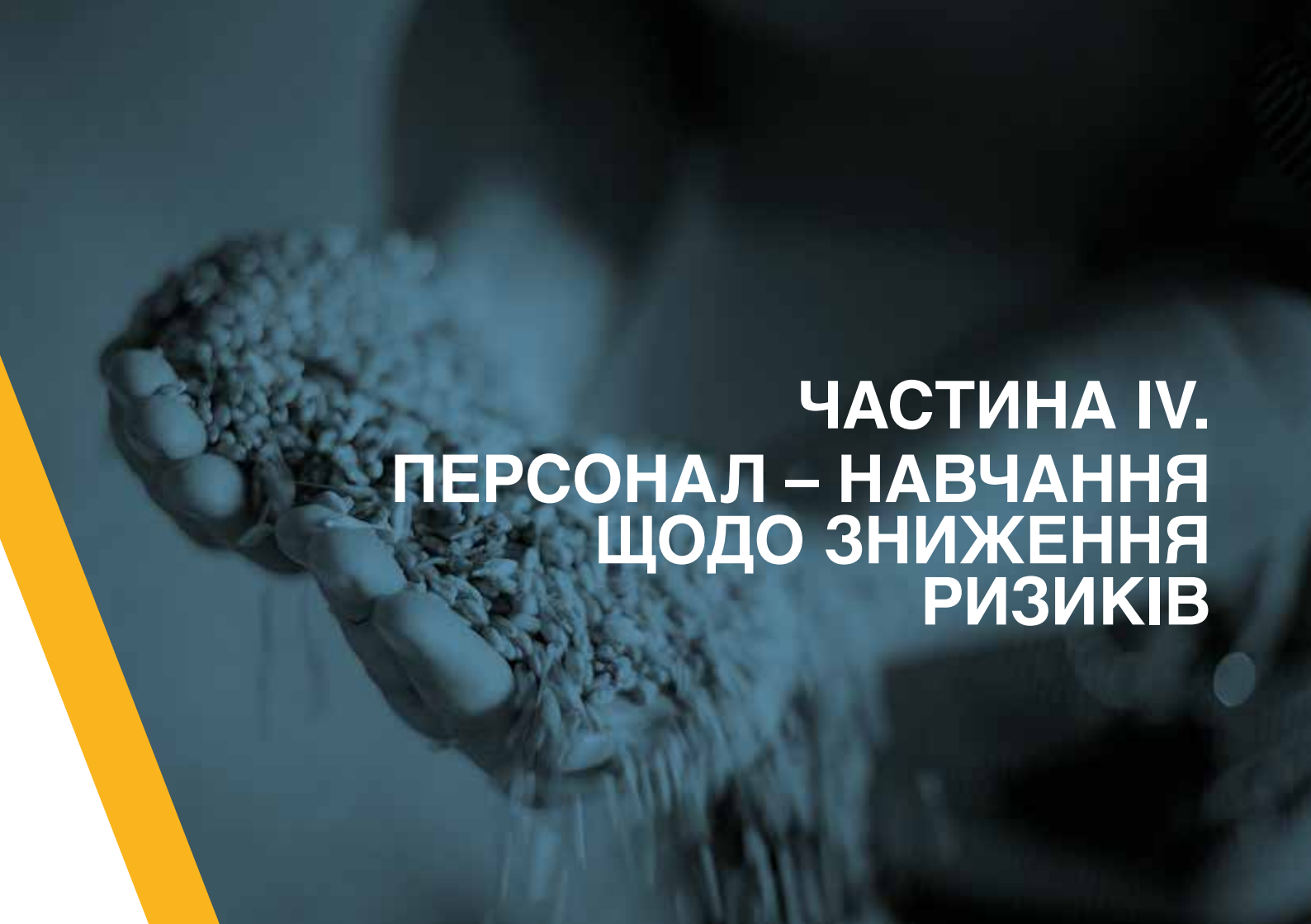
Щоб мінімізувати ризики забруднення під час перевантаження продукції на терміналах, слід описати наступні процедури в системі управління ризиками в органічному виробництві:

- Вибір складу на терміналі, історія якого відома.
- Контроль належної очистки складських приміщень перед завантаженням, бажано шляхом проведення лабораторних аналізів пилу, зібраного на складі, перед завантаженням туди органічної продукції.
- Запровадження системи обліку продукції (наприклад, системи відеонагляду).
- Проведення навчання співробітників, залучених до всіх процесів на проміжному складі та моніторинг їхнього розуміння та застосування отриманих знань.
- Пломбування складів та транспортних засобів/суден після завантаження під наглядом експерта сюрвеєрської компанії.
- Мінімізація використання проміжного обладнання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ЗБЕРІГАННЯ ПРОДУКЦІЇ НА ТЕРМІНАЛАХ:

- Чи термінали сертифіковані відповідно до вимог органічних стандартів.
- Чи склад з органічною продукцією раніше використовувався для зберігання традиційної продукції.
- Чи проводилася фумігація складу раніше.
- Чи проводився коли-небудь відбір зразків пилу з цього складу.
- Чи проводилася очистка складу перед завантаженням органічної продукції.
- Чи персонал, який працює на терміналі, пройшов навчання щодо вимог органічних стандартів.
- Чи склад, де зберігається органічна продукція, має чітку ідентифікацію «ОРГАНІЧНИЙ».
- Чи проводилася чистка обладнання, що використовується для органічної продукції.

A hand holding a small globe, symbolizing global risk management. The image is overlaid with a blue tint and a yellow diagonal stripe in the bottom left corner.

**ЧАСТИНА IV.
ПЕРСОНАЛ – НАВЧАННЯ
ЩОДО ЗНИЖЕННЯ
РИЗИКІВ**

Важливим елементом управління ризиками в органічному виробництві є управління персоналом та запровадження ефективної системи навчання щодо вимог органічного виробництва. Відповідно до вимог органічних стандартів, всі співробітники, залучені до роботи з органічною продукцією, повинні пройти навчання щодо теоретичного і практичного впровадження вимог органічного виробництва. Результати такого навчання слід перевіряти і документувати в системі. Навчання персоналу не лише приносить вигоду людям, а й органічному бізнесу, оскільки воно допомагає забезпечити ефективну роботу підприємства і уникнути непередбачуваних збитків.

ЧОМУ ВАЖЛИВО ПРОВОДИТИ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ЩОДО ВИМОГ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА?

Сертифікаційні органи з органічного виробництва проводять перевірку знань і навичок персоналу в цій галузі. Ненавчений персонал може наробити багато помилок і призвести до неефективності, що може зашкодити репутації вашої компанії та спричинити втрату клієнтів. Будь-яка помилка некваліфікованого персоналу призводить до зайвих витрат часу та ресурсів і часто доводиться повторно виконувати роботу. В найгіршому випадку клієнту постачається забруднений товар.

ЯК НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ВПЛИВАЄ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ КОМПАНІЇ

Хоча іноді важко підрахувати прямі збитки від помилок некваліфікованого персоналу, вони існують, і цю проблему необхідно вирішити. Щоб виправити помилки, часто витрачається багато часу і ресурсів. Якби робота була зроблена правильно відразу, можна було б уникнути додаткових витрат.

**Спеціальне навчання персоналу щодо вимог органічного виробництва –
ключ до просування органічного бізнесу**

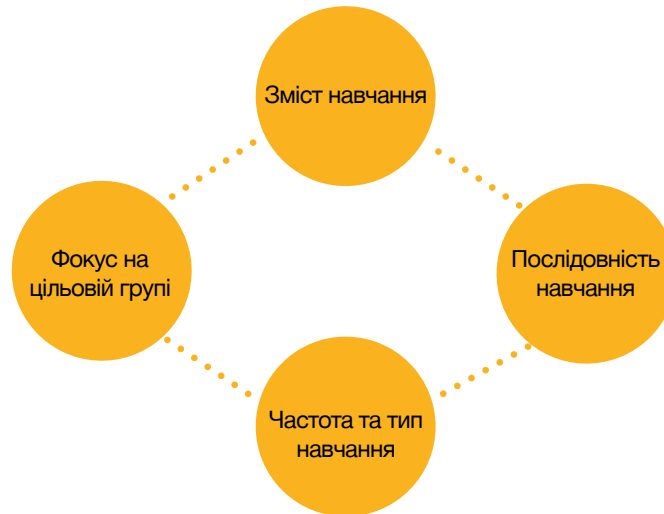
ЧОМУ В КОМПАНІЇ СЛІД ОРГАНІЗУВАТИ СИСТЕМУ НАВЧАННЯ ЩОДО ВИМОГ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА?

Система навчання щодо вимог органічного виробництва підвищує обізнаність всіх працівників щодо роботи з органічною продукцією і важливості дотримання всіх правил. Співробітник, який пройшов необхідне навчання, здатен краще розуміти важливість правил органічного виробництва. Навчання також створює впевненість співробітників, оскільки вони починають краще розуміти робочі обов'язки.

ЧИ ІСНУЮТЬ ВСТАНОВЛЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОГРАМИ НАВЧАННЯ В ОРГАНІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ?

Ні, не існує визначеної структури програми навчання щодо вимог органічного виробництва. Проте в цій публікації наводяться рекомендації, які можуть використовуватися компаніями як практичний інструмент.

НЕВІД'ЄМНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРОГРАМИ НАВЧАННЯ ЩОДО ВИМОГ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА:

■ 1. ЗМІСТ НАВЧАННЯ:

Зміст* програми навчання щодо органічного виробництва повинен включати:

- ✓ Принципи органічного сільськогосподарського виробництва.
- ✓ Опис органічних стандартів, які впроваджуються компанією, та їхні основні вимоги.
- ✓ Правила розділення органічної і традиційної продукції.
- ✓ Процедура очистки транспортних засобів, складських приміщень та обладнання.
- ✓ Боротьба зі шкідниками та процедури фумігації.
- ✓ Ведення записів.
- ✓ Оцінка ризиків в органічному виробництві на робочому місці.
- ✓ Ідентифікація органічної продукції.
- ✓ Процедура простежуваності.

■ 2. ПОСЛІДОВНІСТЬ

Послідовність має особливе значення з точки основних політик та процедур компанії в галузі органічного виробництва. Всі співробітники повинні знати політики і процедури компанії в галузі органічного виробництва. До того ж вони мають знати очікування з точки зору виконання завдань, дотримання переліків та оформлення документації. Регулярне навчання всіх працівників гарантує, що всі співробітники компанії мають інформацію про органічні процедури та мають принаймні мінімальний рівень знань про них.

■ 3. ЦІЛЬОВА ГРУПА

Навчання щодо вимог органічного виробництва повинно проводитися для співробітників всіх рівнів – від топ-менеджерів до керівників відділів та рядових співробітників.

ВАЖЛИВО: Роль працівників, які займаються завантаженням, очисткою та обробкою органічної продукції на її шляху до складу та з нього, є критичною з точки зору управління ризиками забруднення.

* Це лише рекомендований зміст навчання і може адаптуватися згідно з потребами компанії.

■ 4. ЧАСТОТА І ВИД НАВЧАННЯ

Навчання з органічного виробництва потрібно проводити регулярно залежно від потреб компанії та відповідно до програми навчання, запровадженої на підприємстві. Навчання з органічного виробництва повинно бути обов'язковим для всіх співробітників компанії. Компанії також слід враховувати зміну кадрів та частоту впровадження нових процедур органічного виробництва, щоб забезпечити навчання максимальної кількості співробітників у будь-який заданий час. Слід ретельно обирати тривалість та частоту занять, щоб знайти оптимальний баланс достатньої кількості тренінгів, щоб не проводити занадто багато, оскільки персонал може втратити інтерес.

Компанія також повинна розглядати багато різних типів навчання. Можна також проводити індивідуальні та групові тренінги. Електронне дистанційне навчання також стає популярним способом навчання персоналу і потребує менше часу відсутності на роботі.

Персонал підрядних компаній також необхідно навчати щодо принципів роботи з органічною продукцією

ЧАСТИНА V. РОЛЬ ІМПОРТЕРА

І останнє, але не менш важливе, в цьому розділі описано роль імпортера у забезпеченні чесності органічної продукції в ланцюзі постачання. Імпортер також може сприяти цьому шляхом перевірки ланцюга постачання на предмет ризиків, які можуть спричинити чи спричинили забруднення, до того як укласти угоду з постачальником органічної продукції. Досвід показує, що імпортери несуть велику відповідальність, коли справа доходить до розробки безпечних ланцюгів постачання з таких країн, як Україна, де національна інфраструктура та державні системи контролю недосконалі. Якби кожен імпортер перевіряв свій ланцюг постачання додатково до інформації, яку він отримує від сертифікаційного органу, з яким він працює, і намагався зробити більше, ніж просто перевірити дійсність органічних сертифікатів, це б значним чином сприяло створенню більш безпечних та надійних ланцюгів постачання органічної продукції.

ПРАВИЛО ПЕРЕВІРКИ ЛАНЦЮГА ПОСТАЧАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ – 10 ЗАПИТАНЬ, ЯКІ ПОВИНЕН ПОСТАВИТИ ІМПОРТЕР:

1. Чи маю я достатньо інформації про мого постачальника, додатково до інформації, що міститься в органічному сертифікаті?
2. Чи маю я метод перевірки мого ланцюга постачання органічної продукції?
3. Чи знаю я, з яких господарств я купую органічну продукцію?
4. Чи знаю я, як організовано транспортування та логістику на місці?
5. Чи знайомі мені всі залучені особи та елементи (наприклад, приміщення, логістичні умови), які є частиною мого ланцюга постачання?
6. Чи запровадив мій експортер систему управління якості в органічному виробництві чи систему управління ризиками?
7. Які ризики були визначені оператором під час процедури оцінки ризиків?
8. Як експортер управляє виявленими ризиками?
9. Якщо необхідно, які коригувальні заходи запровадив експортер?
10. Чи відомі мені всі ризики і чи я їх контролюю?

ДОДАТОК 1: ОПИС СТАНДАРТІВ

Таблиці нижче містять витяги з вимог трьох стандартів - Регламенту ЄС щодо органічного виробництва (ЄС), Національної органічної програми США (США), Приватних стандартів Біо Свісс (Швейцарія) щодо зберігання, транспортування, обробки органічної продукції та оцінювання ризиків, пов'язаних з органічною продукцією.

ВИМОГИ ЩОДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

ЛОГОТИП	СТАНДАРТ	РОЗДІЛ	ЗМІСТ
	Регламент Комісії (ЄС) № 889/2008	Стаття 63 Заходи контролю та обов'язки оператора	(в) слід вживати застережних заходів для зменшення ризику забруднення продуктами або речовинами, забороненими для використання в органічному виробництві, та необхідних заходів з очищення, які мають застосовуватися у складських приміщеннях і уздовж усього виробничого ланцюга оператора
	Національна органічна програма США	§ 205.272 Процедура попередження змішування та контакту з забороненим речовинами	(а) Особа, що займається післявиробничою обробкою органічної продукції, повинна вживати заходів для попередження змішування органічної та традиційної продукції та захисту від контакту з забороненими речовинами
	Стандарт Біо Свісс, Швейцарія	Немає вимог	-----

ВИМОГИ ЩОДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

ЛОГОТИП	СТАНДАРТ	РОЗДІЛ	ЗМІСТ
	Регламент Комісії (ЄС) № 889/2008	Стаття 31 Пакування та транспортування продукції до іншого оператора або на інший підрозділ	(б) транспортні засоби та/або контейнери, в яких перевозилась традиційна продукція, можуть використовуватися для перевезення органічної продукції, якщо: (з) перед початком транспортування органічної продукції було вжито належних заходів з очищення, ефективність яких перевірено; оператори повинні документувати такі заходи
	Національна органічна програма США	§ 205 272 Процедура попередження змішування та контакту з забороненими речовинами	(б) Під час післяврожайної обробки будь-яких органічних сільськогосподарських продуктів чи інгредієнтів, маркованих відповідно до підрозділу Д цього розділу, заборонено: (2) Використовувати чи повторно використовувати будь-який мішок чи тару, що контактували з будь-якою речовиною у спосіб, який ставить під сумнів органічний статус будь-якої органічної продукції чи інгредієнта в цій тарі, якщо такий багаторазовий мішок чи тару не було ретельно очищено і існує ризик контакту органічної продукції чи інгредієнта з речовиною
	Стандарт Біо Свісс, Швейцарія	5.8.4 Транспортування	(4) Органічну і традиційну продукцію можна транспортувати разом, лише якщо вона належним чином упакована і індивідуально маркована. Пакування під час транспортування повинно відповідати правилам пакування, визначених цим Стандартом

LOGO	STANDART	PARAGRAPH	CONTENT
	Національна органічна програма США	§ 205 272 Процедура попередження змішування та контакту з забороненим речовинами	(б) Під час післяврожайної обробки будь-яких органічних сільськогосподарських продуктів чи інгредієнтів, маркованих відповідно до підрозділу Д цього розділу, заборонено: (1) Пакувальні матеріали, тара для зберігання чи бочки, в яких містяться синтетичні фунгіциди, консерванти чи фуміганти
	Стандарт Біо Свісс, Швейцарія	Зберігання 5.8.2	Органічна продукція повинна зберігатися таким чином, щоб попередити ненавмисне змішування з традиційною продукцією. Органічну і традиційну продукцію можна зберігати разом, лише якщо вона упакована і маркована у вигляді, готовому для продажу. Складські приміщення і тару для неупакованої продукції слід відділяти і спеціально маркувати. Слід виключити вплив будь-якої обробки пестицидами перед використанням таких приміщень і тари. Ліфти, труби тощо не повинні містити залишків традиційної продукції

**Дослідний інститут
органічного сільського
господарства (FiBL)**

м. Фрік, Швейцарія
www.fibl.org

e-mail: info.suisse@fibl.org

Тел.: +41 62 8657-272

ТОВ «КьюС»

м. Київ, Україна
www.ques.com.ua

e-mail: info@ques.com.ua

Тел.: +380 93 200 14 41

+380 68 400 14 41